

Slovenski dom

Štev. 172

V Ljubljani, v soboto, 31. julija 1943

Leto VIII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uredništvo in uredništvo: Kopitarjeva 6, Ljubljana
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Bollettino di guerra n. 1161 Violenti combattimenti difensivi in Sicilia

Comando Supremo. Bollettino di guerra n. 1161:
In Sicilia le truppe della difesa continuano ad essere duramente impegnate da rinnovati violenti attacchi del nemico.

Nelle acque orientali dell'isola motosiluranti italiane hanno respinto puntate offensive di similari unità avversarie contro nostri convogli.

IncurSIONI aeree su talune località del Lazio e della Campania causavano lievi perdite.

Nostri cacciatori, affrontata una formazione che sorvolava Napoli abbattevano un bimotore.
Generale Ambrosio.

Vojno poročilo št. 1161 Siloviti obrambni boji na Siciliji

Vrhovno poveljstvo, vojno poročilo št. 1161:
Na Siciliji so obrambne čete še naprej trdo zapletene v ponovne silovite nasprotnikove napade.

V vzhodnih otoških vodah so italijanske motorne torpedovke odbile napadalne sunke podobnih nasprotnikovih edinic na naše ladijske spremljave.

Letalski napadi na nekaj krajev po Laziu in Campaniji so povzročili neznatne izgube.

Naši lovci so se spoprijeli s skupino, ki je letela čez Napoli ter zbil en dvomotorni.
General Ambrosio.

Sodba francoskega lista

Italija je ostala zvesta evropski stvari

Pariz, 31. julija. s. Marcel Deat prinaša v listu »Ouvreur« uvodnik o Italiji in Evropi. Pravi, da še ni podatkov za presojo pomena, ki ga ima italijanska notranje politična kriza, da pa je jasno eno, namreč, da je Italija ostala zvesta evropski stvari. Odločno italijansko vedenje je hudo razočaranje za Angleže in Amerikance, ki so upali na lahko zmago. Prihod maršala Bado-

glia na oblast ima tak pomen kakor čudež, ki se je nekakrat zgodil že v francoski zgodovini, ko se je v trenutkih hude nevarnosti za državo sklenila sveta zaveza. Tako se je tudi vsa Italija strnila okoli svojega vladarja in daje zagrenjen odpor vsem nasprotnikovim poskusom za pritisk in oplašitev.

Madžarska zvesta italijanskemu narodu

Budimpešta, 31. julija. s. Madžarski listi še dalje posvečajo mnogo prostora novemu italijanskemu položaju. Dnevnik »Pester Lloyd« piše, da je maršal Badoglio zbral okrog sebe ves italijanski narod in da življenje v Italiji že redno poteka. Maršal Badoglio je prevzel oblast v koledijem trenutku, a kot hraber vojak — nadaljuje list — bo izpolnil naloge, ki mu jo je vladar za-

upal v blagor naroda.
Kar zadeva Madžarsko, je treba poudariti, da so bili njeni dobri odnosi z Italijo zmeraj neodvisni od italijanske notranje vlade. Zaradi tega so ti odnosi trajni in prav nič jih ne more presteti. Sicer pa so madžarski listi že prvega dne, ko se je Mussolini umaknil, izrekli svoje trdno prijateljstvo za prijateljski italijanski narod.

Slovo dosedanjega sovjetskega poslanika iz Londona

Basel, 31. julija. s. Londonski dopisnik lista »Basler Nachrichten« pravi o odhodu sovjetskega poslanika Majskega iz Londona, da je ta dogodek prizadel politične kroge v britanski prestolnici in posebno tiste, ki so blizu vladi. kajti Majski je bil zaradi svojega desetletnega bivanja v Londonu dobro poznan in je bil posebno z zunanjim ministrom Edenom v pristranih odnosih. Zato si je lahko misliti, da je njegov odhod vzbudil neugodje toliko bolj, ker ni mogoče zanikati, da je bilo zavezništvo med Veliko Britanijo in Sovjetsko Rusijo v veliki meri njegovo delo. Značilen je uvodnik »Times«, ki piše o odnosih med Britanijo, Ame-

riko in Rusijo in pravi, da bi Velika Britanija in Rusija morali točno razdeliti svoji interesni področji. Toda ta zamisel — pristavlja list — izgublja pomen sprčo dejstva, da Rusija v nobeni stvari ne obvešča svojih zaveznikov, dočim pri nas opazujemo čudno prikazen, da Anglija ni prosta v svojih odločitvah, medtem ko pa Rusija dela na svojo pest. List končuje, da zato manjka pravega sodelovanja. Švicarski dopisnik sklepa, da gre za opomin »Times«, ki je o njem znano, da je zelo blizu vladi. »Times« hoče opozoriti Moskvo, da bi se preprečila nevarnost novih nesporazumov med obema državama.

Balkan je pripravljen na sleherno morebitnost

Bukarešta, 31. julija. s. Evropski jugovzhod je na moč trden in zanesljiv; piše večerajšnji »Viatca«, ko govori o položaju na vsem Balkanu. »Neprelrgani dotok ojačen je balkanski polotok spremenil v veličasten obrambni stolp, kjer ob boku osmih čet stoji pripravljene tudi edince krajevnih zaveznikov držav. Bolgarska vojska je zdaj dosegla visoko stopnjo pripravljenosti, pa tudi albanske sile so povečale svojo vojaško uspeš-

nost. Poleg te človeške pregraje je pa še druga, ki so jo ustvarili z utrdami in varnostnimi stavami. Te je pred kratkim nadzoroval nemški general Jakob, ki je ugotovil, da odgovarjajo nalogi, ki jo bodo morali izpolniti. Za morebitne resne dogodke so izdani tudi varnostni ukrepi za zaledje. Lahko torej zaupamo v evropski jugovzhodni obrambni zid, zakaj ta je pripravljen za vsako morebitnost.

Nov ravnatelj za italijanski tisk

Rim, 31. julija. s. Minister za ljudsko kulturo je za glavnega ravnatelja italijanskega tiska imenoval Gr. Uff. dr. prof. Amedea Tostia, prej nadzornika za radiofonijo.

6000 letal sestreljenih

Berlin, 31. julija. s. Lovski vojvodski Moelders, kateremu poveljuje podpolkovnik Nordmann, odlikovan s hrastovim listom k viteškemu križu železnega križca, je te dni na vzhodnem bojišču zbil 6000. letalo.

Plemenski boji v Združenih državah

Buenos Aires, 29. julija. s. Ameriška revija »Life« označuje izgrede, ki so nastali v Detroitu ob koncu junija, za najbolj krvavo borbo med plemeni, kar jih je bilo v Ameriki od l. 1919. Revija objavlja številne fotografije hudih spopadov na cestah, ki so nastali zaradi nerisnične vesti, da so belci vrgli v reko neko črno z otrokom. Takoj so mladi črnci oplenili nekaj trgovin in se polastili orožja ter začeli razbijati trgovine belih in izvrševati nasilna

dejanja. Nekega belega zdravnika so pretepli do smrti. Kmalu nato so se prikazale v črnih okrajih Detroita in v glavnih cestah mesta skupine belih mladeničev, ki so se krvalo maščevali, prevrnili mnoge avtomobile črncev in jih zažgali ter neusmiljeno pretepli vse črnce, ki so jih srečali.

Revija naglašja, da se zdijo beli mladeniči, ki so to storili, kakor je videti po fotografijah, inteligentni in dobro občejeni. Odgovornost za položaj je pripisati po mnenju revije naslednjim okoliščinam: Neverjetim stanovanjskim razmeram, zaradi katerih morajo črnci in belci živeti skupaj v bednih okrajih ali pa celo pod isto streho ter morebitno izseljevanju belih in črnih delavcev iz južnih področij proti industrijskim središčem, ki je povzročala in povzročala stalne spore.

Japonci darujejo državi letala

Tiencin, 30. julija. s. Japonci, ki bivajo v tem mestu, so podarili japonskemu letalstvu in mornarici 56 letal. Japonska naselbina je sklenila sprva darovati 20 letal, toda podpisovanje prispevkov je presešlo vsa pričakovanja in končni znesek je zadostoval za nakup 56 letal.

Nadaljnji ukrepi nove italijanske vlade

Militarizacija železniškega in poštnega osebja — Podvojitev družinskih dokladov za delavce in nameščence pod orožjem

Rim, 31. julija. s. Uradni list prinaša naslednji ministriški ukrep, ki začneja veljati danes:

1. Med sedanjim vojnim stanjem je osebje državnih železnic ter državno pošto, brzojavno in telefonsko osebje militarizirano po določilih čl. 2. kr. zakonskega ukrepa z dne 30. marca 1943 št. 123. Za izenačenje službenih stopenj tega osebja z vojaškimi stopnjami je treba uporabiti tabele, priključene kr. ukrepu z dne 20. marca 1941 št. 401 ter razglasoma z dne 4. in 16. junija 1943, ki se nanašata na militarizacijo osebja, dodeljenega železniški, brzojavni in telefonski službi na Siciliji in Sardiniji.

2. Med sedanjim vojnim stanjem je militarizirano po istem ukrepu osebje podnajemnic državnih železnic, poštinih sprejemalnic pri koncesioniranih družbah za pošto, železniške ter izvenmestne tramvajске prevoze, prepuščene zasebnim družbam, osebje telefonskih družb, ki jim je odstopila koncesije italijanska družba za radijske oddaje (ELAR), družbe Italcable,

italijanska družba za izvenmestno telefonsko omrežje (SIRID) in družba za spalne vozove. Izenačenje službenih stopenj z vojaškimi za osebje teh ustanov se določa takole: ravnatelj = šotnik, uradnik in spremljevalec = podporočnik, delavec in težak = prostak.

3. Z nadaljnjim odlokom bodo določena znamenja, ki jih bo moralo nositi osebje, militarizirano po pričujočem ukrepu.

4. Osebj, militariziranim po tem ukrepu, ne pritečejo nobene posebne gospodarske ugodnosti.

5. Ta ukrep velja za osebje, militarizirano po kr. ukrepu z dne 14. oktobra 1937 št. 2707, po čl. 1 kr. ukrepa z dne 30. marca 1943 št. 123 ter po razglasih z dne 4. in 20. junija 1943.

Rim, 31. julija. s. Odrejeno je bilo, da se z veljavnostjo od 1. novembra 1942 dovoli delavcem, ki služijo domovini pod orožjem, dvojne družinske doklade. Pravica do podvojenih družinskih dokladov je priznana vsem delavcem (nameščencem in delav-

cem) v industriji, trgovini in obrti in umetnosti, v kreditnih in zavarovalniških službah, ki uživajo običajne doklade v času vojaške službe. Izvzeti so poljedelski delavci zaradi posebnih ukrepov, ki so bili izdani za kmetovalstvo. Višji zneski, ki izvirajo iz podvojitve dokladov, se ne bodo izplačevali takoj, pač pa se nalagajo na naslov tistih, ki imajo to pravico, in ostanejo vezani do konca vojne. K tem zneskom se pristojejo tudi obresti 2 do 50%, ki pa tudi ostanejo vinkulirane. Brene podvojitve nosi država, in sicer za delavce v industriji, trgovini, svobodnih in umetniških poklicih, ki uživajo družinske doklade po določilih zakonskega odloka od 26. oktobra 1940. Za zasebne nameščence gre izdatek v breme blagajne za vpoklicane nameščence. Za uslužbenke kreditnih in zavarovalniških zavodov in za delavce, ki imajo pravico do nadaljnega prejetanja zaostankov, morajo delodajalci nakazati v skupno blagajno za družinske doklade tudi višje prispevke, kakor pa jih določajo družinske doklade. Tako bodo morali delodajalci z veljavnostjo od 1. novembra 1942 plačati: industrijskim delavcem v celoti 20%, za trgoveške delavce v celoti 14,80% itd. Glede delavstva in nameščentstva, ki je bilo poklicano pod orožje in kateremu je običajne družinske doklade neposredno nakazoval pokrajinski zavod za socialno skrbstvo, pa nova določila ne zahtevajo od delodajalcev nobenih novih dajatev izvzemši toliko, kolikor je bilo zgoraj rečeno glede nakazovanja prispevkov. Nasprotno za delavce, ki so bili vpoklicani, in katerim je običajne družinske doklade izplačeval delodajalec, morajo delodajalci poslati zavodu za socialno skrbstvo podoben seznam izplačil, ki so jih iz tega naslova storili, zraven pa poslati poleg vlog za mesec oktober tudi imenski seznam vpoklicanih uslužbenecv in sicer na posebnem obrazcu, ki ga imajo na pokrajinskih sedežih imenovanih pokrajinskih zavodov za socialno skrbstvo.

Ob priliki prve predložitve novih obrazcev, morajo prizadete tvrdke razen tege izračunati prispevke, ki so jih dolžni dati za ves čas od 1. novembra 1942 pa do 30. septembra 1943 tako, da bo mogoče posameznim upravičencem prislati v dobro vse dodatne doklade za naznačeno dobo.

Novi vpoklici pod orožje

Rim, 31. julija. s. Agencija Stefani poroča: Z ukrepi, ki jih bodo izdala ministrstva za vojno, letalstvo in mornarico, so bivši zvezni tajniki, zvezni podtajniki, tovarniški zaupniki in skvadristi iz organizacij razpuščene fašistske stranke poklicani pod orožje.

Obsodba zaradi nedovoljenega zbiranja

Bologna, 31. julija. s. Vojaško sodišče v Bologni je predvečerašnjim obsodilo delavca Antonia Gazzola iz Bologne na tri leta zapora zaradi prestopka proti čl. 2 uredbi od 26. julija 1943, izdane od poveljstva krajevnih ozemeljske obrambe, ki prepoveduje, da bi se smeli več kot trije zbirati kjer koli ali pa prirejati manifestacije v javnih lokalih ali takšnih prostorih, ki so odprti za javnost.

Eksplozija v ameriškem dinamičnem skladišču

Buenos Aires, 31. julija. s. Poročajo iz San Francisca, da je v dinamičnem skladišču podjetja za kopanje železne rude v Iron Mountain pri Redingu v Kaliforniji prišlo do eksplozije. Nesreča je povzročila silovite požare.

Berlin, 31. julija. s. Nemški bombniki so dolge polete so v zadnjih 36 urah na Atlantiku potopili šest sovražnih trgovskih ladij z več ko 50.000 tonami. Po poročilih mednarodne agencije pa je bilo še poškodovanih pet drugih prevoznih ladij z več ko 36.000 tonami.

Italijani v Franciji in zadnje politične spremembe

Pariz, 31. julija. s. Spremembo ustroja italijanske politike, katero je sklenil ministriški svet, so Italijani v Franciji sprejeli s popolnim mirom in disciplino in so pokazali svojo gorečo navezanost na svojo domovino, kakor tudi svoje navdušenje ter vdanost Vladoju. V Parizu, kjer so na vladnem sklepu o razpustu fašistske stranke takoj v navzočnosti zastopnika vlade razpustili fašijo, medtem ko bodo podpore in sportne organizacije prešle pod neposredno vodstvo kr. konzulata. Tako je bil razpust izveden tudi v vseh ostalih francoskih me-

stih, kjer so italijanski konzulati in je vse vodstvo prešlo v roke kr. konzulatov. Povsod je bil ukrep izveden v popolnem redu in v duhu discipline, ki je v skladu s težo časa, v katerem je domovina. Italijani v Franciji tvorijo danes en sam sklop. Izginile so vse razlike v mišljenju in delu in nastopilo je enodušno zaupanje v usodo domovine, ki jo predstavlja plemenita osebnost Vladoja, pred katerim se vsi brez razlike priklanjajo v globokem spoštovanju.

Portugalski list o bombardiranju Rima

Lizbona, 31. julija. s. Dnevnik »Correio do Minhoc«, ki izhaja v Bragi, največjem portugalskem katoliškem središču, piše: V vsem omikanem svetu se še ni izbrisal globok vtis, ki ga je povzročilo bombardiranje Rima. Ameriška letala so napadla večno mesto ter uničila spomenike umetnosti in vere, zažgala sveta oblačila, razdejala častiljive grobove ter zadelo pravne in duhovne moči, ki v modernem svetu še zmeraj vladajo nad materialistično norostjo. Razdejanje se ne da več popraviti. Slavni Rim, ki v svoji vzvišeni večnosti hrani stvarjalni plamen latinskega duha, je dobil nove rane.

Rim predstavlja vse, kar nam je plemenito in trajno v našem življenju, preteklost in bodočnost živita v Rimu, zato nobena razlaga ne more zmanjšati bolečine ob zavesti, da je bil Rim bombardiran ter oskrungen v svojem bogastvu in tisočletnih spominkih. List pripominja, da Atene in Kairo na srečo ni bila bombardirana ter dodaja, da v Rimu ni samo umetnostni spomeniki, marveč da je Rim sam podoba krščanstva in goreča plamenica latinštva. Raniti Rim se pravi skruniti in uničevati vse, kar je najsvetejše na zemlji: vero, umetnost in zgodovino.

Komljančev zadnji podpis

Umori so bili našim komunistom sestavna in bistvena točka komunističnega revolucionarnega programa. Ker so dobro vedeli, da bo pokoljubnih duhovnikov vzbudil odpor ljudstva, so najprej segli po laikih, potem pa z lažno in klevetno propagando proti duhovnikom začeli pripravljati izvedbo že določenega načrta, ko bodo planili tudi po njih. Javnost se je zgrozila ob pokoljih prvih dušnih pastirjev. Padlo je devetnajst duhovnikov in tisoč najboljših sinov, mož in žena, da so spregledali.

Spoznanje je zahtevalo krvave žrtve in le kri nedolžnih je odprla oči nepočenim in mnogim zaslepljenecem. Tedaj so komunisti kakor okameneli utihnili in po težkem molku, ko je pritisnala nanje ljudska nevolja, so segli po najpoddeljših lažeh ter žrtve blatili na vse najostudnejše načine. Kaj so storili ti duhovniki ljudstvu? Pričujoča slika izvrtnika nafte odkriva le morlice — skrivne sodnike, obtožbe in obsodbe pa ne.

ZASLIŠEVANJE
Komljanca Jankota, roj. 24. junija 1892. v Jarčjem vrhu, sedaj župnik v Prečni.
Navzoči: Janez Rudar, Jože Jagar, Lado Novljan, Rudi Gorenje, Jan Romo, Marko Belin.
Kako sto delovali v beli gardi?
Bela garde niso organizirali in je v Prečni sploh ni bilo. Komljanec je bil izredno gostoljuben in iskren, ker bi jih vi lovili tako, kakor mena.

Tako je padel župnik Komljanec in s svojim zadnjim podpisom potrdil svojo nedolžnost, svojo ljubezen do ljudstva, ki ga je s svojim molkom branil pred morilci do zadnjega diha.

škof dr. Rožman v Begunjah

Tako je ljudstvo sprejemalo v vseh krajih naše pokrajine, kjer je bilo letos birmovanje, svojega vladiko in mu izrekalo hvaležnost za skrbno vodstvo, njegove opomine in tolažbe, ki jih je prevzvišeni delil vedno in vsakomur. Ponosni mlaji, cvetje in zelenje po naših farah ter prisrčni sprejemi so dokazali, da je ljudstvo trdno okrog svojega nadpastirja. Zaman so vsa obrekovanja komunističnih zločincev in njihovih hlapcev, ki ga blatijo v raznih lističih in skušajo v spoznanju, da ljudstvu ni več za njihove nakane, četudi se skrivajo zdaj že pod Mikuzevo zastavo, ko ga je cerkvena oblast suspendirala opravljanja službe božje zaradi pridružitve ljudstvu, veri in Cerкви sovražnemu, zločinskemu in mednarodnemu komunističnemu pokretu, ki je terjal od našega ljudstva že toliko tisočev žrtev, da bi še naprej zapeljevali ljudstvo. Komunisti naj vedo, da za naše ljudstvo velja nadpastirjeva beseda več kakor pa njihove lažne nakane, katerim je nasedalo le dotlej, dokler ni samo občutilo sadov njihovih obljub in dela.

Vršilec poslov civilnega komisarja za črnomeljski okraj

Komisar agentov javne varnosti dr. Pepe Ferdinand je bil pooblaščen, da začasno in do nove odredbe vrši posle civilnega komisarja za črnomeljski okraj.

S štajerskega

Novi grobovi. V Lijobah je umrla 66-letna posestnica Cecilija Skobernetova, rojena Gorskova. V Laškem je nenadoma preminul Franc Bezgovšek. V Brezicah je umrl plesarski mojster in hišni posestnik Ferdinand Wolf, star 71 let. Po kratkem trpljenju je v Mariboru umrla 54-letna soproga sodnika Mihaela Kudrova, rojena Pucova. V cvetu mladosti, star 21 let, je podlegel ranam grenadir Alojz Rantaša iz Male Nedelje. V Mariboru sta umrla 65-letni posestnik Franc Weingerl iz Sv. Jurija v Slovenskih goricah in 79-letni mizar Franc Majcen. Na Tezmem pri Mariboru je preminil 53-letni hišni posestnik in ključavničar Peter Poropat.

Gornještajerci v Trbovljah. Pretekli petek so prišli na obisk v Trbovlje predstavniki 11 krajevnih skupin z Gornjega štajerskega. Sprejel jih je okrožni vodja Eberharth in funkcionarji Heimabunda. Okrožni vodja je ob tej priložnosti poudaril, da gre obnovitveno delo na Spodnjem štajerskem za tem, da se prebivalci seznanijo z nemškimi dobrinami in da postanejo tako polnovredni člani nemške ljudske skupnosti.

Vaško popoldne v Podčetrtku. V nedeljo je bilo v dvorani gostilne Staroveški v Podčetrtku vaško popoldne. Prireditev je organizirala voditeljica žetvenih pomočnic Krajskova. Dekleta so igrala na citre in kitaro. Za svoja izvajanja so žela toplo odobravanje.

Dunajska mladina pri rudarjih. Igralska skupina Hitlerjeve mladine z Dunaja je v Zagorju priredila pestro popoldne Otroci so peli, plesali in igrali Nemški listi poročajo, da je dunajska mladina dobila takoj prisrčen stik z domačim prebivalstvom.

Otroško slavlje v Vojniku. Nedavno so otroške voditeljice v Vojniku pripravile otroško slavlje. Na sporedu je bilo petje, nastopil pa je tudi Gašperček. Za zaključek so udeleženci, mladi in stari, skupaj zapeli neko pesem.

Smrtna kosa. V Mariboru so umrli 65-letni posestnik Franc Vajngerl iz Malne, 53-letna sodnikova soproga Mihaela Kuder, 54-letna posestnica Marija Ačko iz Kalš, občina Sv. Martin na Pohorju, in 79-letni Franc Majcen, mizar. Na Tezmu pri Mariboru je umrl 53-letni posestnik in ključavničar Peter Poropat.

Iz avtomobila je padel. 68-letni podpolkovnik v pokoju Jaromir Berkič iz Maribora se je peljal z avtomobilom. Na ostrem ovinku pa se je zaradi sunka nenadoma odprla vrata in Berkič je padel iz avtomobila. Dobil je možganski pretres in več ran po životu. Prepeljali so ga v mariborski bolnišnico. Med delom je delavec Anton Marmar iz Radvanja pri Mariboru padel čez neko korenino in si zlomil več reber. Tudi 12-letni posestnikov sin Franc Stander je tako nesrečno padel, da si je zlomil noge. Na Poberški cesti v Mariboru je 62-letna delavčeva žena padla in si poškodovala hrbtenico. 43-letni železniški premikar Jožef Pleterski iz Bohove pri Hočah se je peljal s kolesom proti domu, pa je po nesreči padel in si hudo poškodoval obe nogi. Vsi poškodovanci se zdravijo v mariborski bolnišnici.

Dva nevarna tatova obsojena. Mariborsko sodišče je obsojilo dva nevarna tatova, ki sta zagrešila celo vrsto večjih in manjših tatvin. Sta to 25-letni mizarski pomočnik Stefan Arnuš od Svetega Urbana pri Ptuj in 23-letni mizarski pomočnik Friderik Weisskopf iz Studencev pri Mariboru. Na vesti imata dvajset različnih tatvin, od katerih jih je Arnuš zagrešil 14. oba skupaj 5. Weisskopf sam pa eno. Obsojen je bil Arnuš na deset let ječe, Weisskopf pa na 14 mesecev ječe. Poleg tega bo Arnuš po prestani kazni oddan v prisilno delavnico.

Današnji številki 'Slovenskega doma' so priložene položnice. Vljudno prosimo cenjene naročnike, da se jih blagovolijo čimprej poslužiti!

Profesorji, ki se trudite, kom čim več znanja, tega ne boste mogli storiti brez 'sveta'

Novo srbsko milijardno posojilo. Šele pred nekaj meseci je bilo izvedeno v Srbiji milijardno prisilno posojilo, sedaj pa je dobil finančni minister od predsednika vlade novo pooblastilo, da sme izdati dolgoročne zadolžnice v skupni višini dveh milijard dinarjev. Posojilo se bo obrestovalo po 4% in se bo odplačevalo začeti s 1. januarjem 1944 30 let. Dohodki iz posojila bodo porabljeni za obnovo srbskega narodnega gospodarstva in drugih državnih potreb. Zlasti pa bo posojilo porabljeno za financiranje žetve. Kmetovalci, ki bodo žito oddali v določenem roku po uradno dovoljenih najvišjih cenah, bodo izplačani tako, da bodo prejeli 80% v gotovini, 20% pa v državnih zapisih. Te zapise bodo kasneje davčni uradi premenjali v 4% zadolžnice državnega posojila. Kdor ne bo pravočasno oddal žita, ne bo dobil državnega posojila.

Profesorji, ki se trudite, kom čim več znanja, tega ne boste mogli storiti brez 'sveta'

Opozorilo! Obdelovalci mestnega sveta na bivšem športnem klubu Jadran in okoliški so si najeli poljske čuvaje. Čuvaji bodo prijeli vsakogar, ki bi ne vedel gesla in bi posegal po pridelkih. Starši, opozorite otroke in pazite nanje, da ne boste imeli sitnosti in pötov.

Nakazovanje surovin in sprememba cen

Od Pokrajinske zveze delodajalcev smo prejeli sledeči dopis:

Podpisana zveza je prejela od Visokega komisariata — Odd. VIII. natančne smernice glede postopka za nakazilo surovin in spremembe cen, ki jih v naslednjem navajamo:

»Da ne bo nepotrebnega pisarjenja in s tem izgube časa odločam, da se morajo vlagati vse prošnje za nakazila blaga, katerega razdelitev ureja ministristvo za korporacije, na to ministristvo le preko pristojnih strokovnih združenj, ki morajo ocenjevati te prošnje in pošiljati organom ministristva le one, o katerih smatramo, da jih je rešiti ugodno. Ministristvo je izdalo pristojnim uradom točna navodila naj brez nadaljnega zavračajo prošnje, ki ne bodo vložene po predpisani poti in naj zastopniki posameznih tvrdk ne intervenirajo neposredno pri organih ministristva, preden je bila končana določena uradna pot.

Tudi prošnje glede cen industrijskih in obrtnih proizvodov morajo biti predložene Visokemu komisariatu — Uradu za določevanje cen, po istem postopku. Vabimo naslovno združenje, da o gornjem obvesti svoje članstvo in da ga še posebej opozori, da mora upoštevati navedena navodila.

Preskrba s kolonijom in terpentinom.

Združenje industrijcev in obrtnikov sporoča: Vabimo zainteresirana podjetja, da nam sporočijo svoje mesečno potrebo po kolonijini in terpentinu, koliko teh surovin so uporabili v letih 1938-1940 in za koliko časa je krita potreba po teh surovinah.

Najboljši pripomoček za pouk in razumevanje stare zgodovine — roman v slikah

»QUO VADIS«

Smrt v Rašci

V Ponikvah je v jezcu utonil 22 letni Vinko Vidmar

Videm-Dobrepolje, 30. julija.

Dobrepoljski fantje so spet izgubili enega svojih dobrih prijateljev. V Rašci v Ponikvah je utonil 22-letni Vidmar Vinko iz Zagorice. Predvečerašnjim okrog 1. ure popoldne se je Vinko odpejal z dvema prijateljeva iz Vidma na kopanje v Rašco pri Ponikvah. Soparn dan in vroče sonce sta zvalila fante, da so šli v vodo, kljub temu da so bili zaradi kolesarjenja zelo razgreti. Vinko se je prvi spustil v Mlinarjev jez, kjer voda ni niti globoka, nekaj čez meter. Kdo bi slutil, da mu je Bog namenil prav ta dan, ko je bil tako do-

bro razpoložen, konec življenja. Fantje so se nekaj časa šali, šli iz vode in se spet vračali vanjo. Ko sta bila Vinkova prijatelja na bregu, je Vinko ostal se v jezcu. Naenkrat pa ga je prijel krč in je izginil pod vodo. Prijatelj sta sprva mislila, da se šali, potem pa sta s strahom ugotovila, da se najbrže potaplja. Skočila sta v vodo in ga skušala rešiti. Na pomoč je prihitel tudi mlinar, ki je brž ker oblečen skočil v vodo, da bi pomagal. Bilo pa je vse zaman. Fanta so potegnili iz vode, mu takoj pomagali z umetnim dihanjem, medtem časom pa se je pripeljal tudi zdravnik. Fant je bil že mrtev.

Pokojnega Vinka, ki so ga pripeljali na Videm in danes dopoldne položili v blagoslovljeno zemljo na videmskem pokopališču ob veliki udeležbi ljudstva, zlasti fantov in mož, je poznala vsa naša dolina. Bil je vzoren fant, požrtvovalen, poln humorja ter sila družaben, zato pa med vsemi fanti tudi tako priljubljen.

Vinkovi družini in svojcem izrekamo ob izgubi iskreno sožalje. Vinka pa naj Bog nagradi za vse njegove žrtve, ki jih je doprinesel tudi za dobrobit dobrepoljske doline, zlasti domačega kraja!

BOGINJA MAŠČEVANJA

KRIMINALNI ROMAN

Kmalu je pogledalo skozi tesno odprtino človeško telo in ko so nato tudi noge potegnili iz sarkofaga in jih spustili na tla, je Heath odmaknil svetilko, padel na kolena in težko sopel. »Za božjo voljo! Kdo bi si bil mislil kaj takšnega, gospod Vance! je vzkljnil. (Tedad mi je bil narednik še bolj všeč, kakor prej.)
Markham je kakor okamenel strmel v tisto onemoglo človeško telo.
»Scarlett! je zakričal s takšnim glasom, kakor da sam sebi ne more verjeti, da je to res.
Vance komaj da je prikal in se sklonil nad onemoglega Scarletta. Scarlettov obraz je bil že kar modrikast, prav tak, kakršen je obraz človeka, ki se je bil zadušil. Njegove oči so bile na široko odprte, nosnice pa so bile polne strjene krvi. Vance je prislonil uho Scarlettu na prsi in poslušal, če mu srce še kaj bije. Potem je vzel iz žepa zlato škatlico za smotke in jo nastavil pred Scarlettovo negibne ustnice. Še enkrat je nato ošinil s pogledom tisto težko granitno krsto, potem pa se obrnil k Heathu in mu velel:
»Rešilni avtol Hitro! Se je pri življenju...
Heath se je zapodil po stopnicah in izginil po hodniku.
»Ne razumem te stvari,« je pripomnil Markham s hrupavim glasom.
»Tudi jaz ne... vsaj povsem ne.« Vance je nepremično strmel v Scarletta. »Svetoval sem mu, naj se drži daleč proč od te hiše. Tudi sam je vedel, da je tu nevarno, pa je vendar...

Bil je plemenit človek in je za takšnega tudi veljal. Morda je mislil, da bo lahko pospešil preiskavo.
Markham je bil močno v zadregi.
»Zdaj se moramo pač za nekaj odločiti.«
»Da, res je, toda znašli smo se v velikih težavah! Nimamo nobenega dokaza, na podlagi katerega bi lahko koga obsojili zločina. Roke imamo zvezane... vsaj kolikor...« Za trenutek je umolknil. »In tisto pismo, napisano v hieroglifih! Morda je kje tu. Nocoj je bil čas, a tale dogodek s Scarlettom je prišel ne pričakovano. Rad bi vedel, če se je tudi on zavedal...« Vance se je zamišljeno zazrl predse in precej časa je stal tam, kakor bi bil odrevenel. Nato je stopil k sarkofagu, prižgal vžgalico in posvetil vanj.
»Ničesar.« Videti je bil nezadovoljen. »In vendar bi moralo biti tu...«
Pokleknil je poleg Scarletta, ki je nezavesten ležal pred njim in mu začel stikati po žepih. Jopič je imel Scarlett zapet, in šele ko je Vance prišel do najbolj skritega notranjega žepa, je dobil nagrado za svoj trud. Potegnil je iz njega košček zmečkanega rumenega papirja, takšnega, kakor je bil tisti, ki je Salvetur nanj napisal svojo vajo v egiptovščini. Na hitro ga je ošinil z očmi ter ga nato vtaknil v žep.
Na pragu se je pojavil Heath.
»Tako pridejo,« je sporočil, »rekel sem, da se mudi.«
»Čez koliko časa pridejo?« je vprašal Vance.
»V desetih minutah prav gotovo. Klical sem ravnateljstvo. Od tam bodo sporočili ukaz na podružnico v tem okraju. Navadno se v takšnih primerih pripelje z njimi tudi policist, ki je tedaj najbolj pri roki. A zaradi tega se ne bodo zapoznili. Počakal jih bom tu pri vratih.«
»Trenutek, prosim! Vance je napisal nekaj na hrbet pisemskega ovitka in ga nato izročil Heathu. »Oddajte tole brzojavko po telefonu.«

Heath je vzel sporočilo, ga prebral, nalahno poživžgal ter odšel na hodnik.
»Brzojavil sem Salvetru v New Haven. naj v New Londonu stopi z vlaka in naj se vrne,« je pojasnil Vance. »V Londonu labko stopi na nočni brzovlak in se vrne sem že jutri navsezgodaj.«
Markham ga je radovedno pogledal:
»Pa misliš, da bo prišel?«
»O, seveda bo.«
Ko je prispel reševalni avto, je Heath pospremil zdravnika, dva nosača, oblečena v modro obleko, ter policista do muzeja. Zdravnik, mladenič rožnatih lic in resnega pogleda, se je priklonil Markhamu ter takoj nato pokleknil pred Scarletta. Po površnem pregledu je poklical nosača in jima velel:
»Z glavo ravnajte previdno in nežno.«
Nosač je s policistovo pomočjo položil Scarletta na nosilnice.
»Je slab, gospod doktor?« je vprašal Markham ves zaskrbljen.
»Precej hudo je.« Zdravnik je pri tem zmajal z glavo in očividno res ni imel dosti upanja, da bi Scarlett okrevl. »Pretes možganov. Res sreča bo, če ostane pri življenju.« Skomizgnil je z rameni ter za nosilnicami odšel iz dvorane.
»Telefoniral bom pozneje v bolnišnico,« je dejal Markham Vanceju, »in vprašal, kako je z njim. Če ostane pri življenju, nam bo lahko zanesljivo povedal, kdo je morilec.«
A Vance mu je s svojim odgovorom vzel upanje.
»Nocojšnji dogodek je čisto ločen od drugih.« Šel je k sarkofagu in počasi spet spustil pokrov nazaj v prvotno lego. »Malo preveč nevarno bi bilo, če bi ga pustili takole, kakor je bil zdaj,« je pripomnil.
Markham je zamišljeno vprašal:
»Vance, kaj pa je s tistim papirjem, ki si ga našel v Scarlettovem žepu?«

Še nekaj misli o umetnostni kritiki

V zadnjem zvezku »Umetnost« se je Zoran Mušič dotaknil vprašanja umetnostne kritike, problema, ki je in bo vedno poln problematike, zlasti še pri nas Slovencih, ki smo v kritiki na slabšem kakor večina drugih kulturnih narodov. V novi (10-12) številki »Umetnosti« pa razglablja o umetnostni kritiki Marij Skalcan in podaja z ozirom na Mušičeve trditve, ki se mu zde pravilne, nekaj dodatkov in pojasnil.

Da smo Slovenci v kritiki (ne samo likovne umetnosti) na slabšem od drugih, je krivo predvsem to, da je kritika našim kritikom le periferno zanimanje njihovega siceršnjega dela, da je obseg njihovih spisov navadno že v naprej omejen in da se ukvarjajo z njo pretežno mladi ljudje, ki jim manjka zrele ustaljenosti in iz nje izvira več avtoritete. Nimamo, nismo imeli in najbrže tudi zlepa ne bomo imeli strokovnjaka, kateremu bi postala kritika življenjski poklic, ki bi mu mogel posvetiti vse svoje sile. Kajti poleg umskih so človeku potrebne tudi stvarne sile za življenje in delo, teh pa si ne more zagotoviti s honorarji, ki jih dobi ob omenjenih priložnostnih pisanjih kritik v dnevniki ali revijah. Tako je naš kritik prisiljen biti in ostati kot kritik amater, v popolnem nasprotju z ustvarjalnim umetnikom, kateremu je umetniško izživljanje edini ali vsaj glavni poklic. Vendar bi bila naša kritika kljub temu nedvomno na večji višini in bolj avtoritativna, če bi se ji posvečali zrelejši strokovnjaki, ki zavzemajo v naši znanosti dovolj vidna mesta, pa morda prav zaradi tega mislijo, da so kritiki že »odrasli« in bi se pregrešili proti svoji reputaciji, če bi se spuščali v ocenjevanje sodobnih in aktualnih umetnostnih pojavov. Njim se zdi tako delo »žurnalizem«, ki naj ga opravljajo mlajši in najmlajši tovariši, dokler spet in tudi oni ne bodo »odrasli« kritiki. Da je tako mišljenje zmotno in tako delo škodljivo, ni treba dokazovati. Pri skoraj vseh narodih posegajo prav največje avtoritete v vrednotenje in ocenjevanje aktualnih pojavov umetniškega ustvarjanja, nadzirajoč tako njegov razvoj v zdrave tokove.

Slovenski kritik ima mimo tega zelo omejene možnosti objavljati svojih kritik. Na razpolago so mu le maloštevilni dnevnik in v normalnih razmerah še bolj maloštevilne revije, med katerimi ni nobene izrecno strokovne. V vseh teh publikacijah je likovna in vsa ostala kritika samo prevzivalnica, nekako »nujno zlo«, ki sicer mora obstajati, a ji pritrdijo le skromni kot na robu. Zato ji je omejen tudi prostor, v katerega mora potem stlačiti kritik kolikor mogoče mnogo, ne da bi mogel pri tem do konca razviti svoje misli in predvsem utemeljiti to, kar je prisiljen samo bežno ugotoviti. Pozitivna in veljavna pa je samo kritika, ki natanko pove, zakaj je nekaj dobro ali slabo, ki pokaže vrline ali analizira zablode ter odkrije umetniku in publikki jasno pot naprej.

Prava kritika ne more biti samo tista, ki vrednoti in razčlenjuje. Kritika, ki samo hvali brez utemeljitve, ki le trže brez obrazložitve ali ničesar ne pove, ni kritika. V prvem primeru je panegirik, v drugem pamflet, v tretjem fraziranje. Pri nas poznamo navadno (ali skoraj izključno) samo te tri vrste kritike. Najbolj škodljiva je napačna kritika v dnevniki, že zaradi tega, ker je prav dostopna najširšemu krogu in pri nas večinoma odločilna za svo javnost. Vendar je prav dnevnik najmanj prikladna publikacija za pravo strokovno kritiko, že zaradi potrebe poljudnega izražanja in omejenega prostora. Zato bi ne smeli praviloma objavljati v dnevniki — razen v primeru, če nudi kritiki dovolj prostora — samo poročila, referate, omejeno le na splošni prikaz. Razgrajati dela umetnika v dnevniku brez podrobne in utemeljene analize zablod, pomeni storiti tem delom in njihovemu tvorcu krivico, ki jo je težko popraviti. Hvaliti dela prav tako brez podlage in utemeljitve pa

pomeni varanje javnosti

ki sama nima lastnega kriterija ali priložnosti za ustvaritev pravilne sodbe in odnosa. Referat sam je pa le informativno napotilo, tako za umetnika kakor občinstvo. V takem referatu ni treba, da je docela izključena vsaka sodba, biti pa mora prilagodena smislu in namenu referata. Jasnejše stališče more in mora zavzeti kritik v reviji, a docela se more razmahniti le v strokovni reviji, kjer ni oviran po zunanjih okoliščinah in tudi ne po prostoru. Slaba stran revij pa je v tem, da niso splošno dostopne kakor dnevniki. Zato je njihov

pomen predvsem v napotilu, ki ga daje umetniku in ožjemu krogu z umetnostjo povezanega občinstva.

Pravi kritik ne more biti samo znanstvenik,

ker s samim suhim znanjem ni mogoče dojeti nobene umetnosti in nobene umetnine. Studij umetnostne zgodovine na vseh stolicah ne bi ustvaril umetnostnega kritika, če ni v njem nekaj kongenialnosti umetnika. Tak kritik bi moral nujno videti samo formalnosti: tehniko, stil, perspektivo, anatomijo, uporabo, vezanje barv itd., nikoli pa ne bi mogel dojeti tistega, kar je več kakor zunanost, kar edino daje delu vrednost umetnine. To lahko dojme kritik samo s svojo prefinjeno intuitivno dojemljivostjo. To pomeni, da more omogočiti konstruktivno in s tem resnično kritiko kritiku komaj sinteza tehničnega znanja in duševne dojemljivosti. Ker manjka prvo ali drugo, ali med obojimi ni skladnosti, morajo biti rezultati vrednotenja, t. j. kritike, vedno enostranski in nepravilni.

Kritik kot kritik ne sme biti pristaš določene sloga ali izma — čeprav mu je osebnost kot človeku kateri bližji od ostalih — ker taka usmeritev je a priori pogrešna in krivična do ustvarjanja sodobnosti, ki je, kakor pravi Mušič docela pravilno, izrazilo individualistično. Odklanjati n. pr. novo stvarnost in zaverovati se v impresionizem, je osebno usmerjeni diletanizem, ne objektivna kritika. V vsakem stilu ali izmu — razen izjem absolutnih zablod — je mogoče ustvariti umetnine z nadhim višjih vrednot lepote in resničnosti. Višina doseženega je odvisna le od umetniške stvarjalne moči umetnika. A prav pri nas se je v tem pogledu zelo mnogo grešilo na vseh področjih umetnostne kritike, tudi literarne, glasbene itd.

Forma je in ni odločilna. Absolutno odločilna pa sta duh in moč ustvarjanja

Napačno bi bilo terjati od vsakega umetnika, da se podvrže nekemu določenemu slogu; prav tako napačno bi bilo siliti ga, da si mora ustvariti absolutno svoj lastni slog ali vsaj formo. V svetovni umetnostni produkciji preteklosti in sedanjosti poznamo neštete stvarilce novih slogov in form, ki niso bili ne postali umetniki, ali vsaj ne pomembni umetniki. Zgodilo se je le prebesto, da so v njihovem slogu ustvarili umetnine šele tisti, ki so ga prevzeli in se prilagodili svoji genialni stvarjalni sili. Vendar mora vsak umetnik, ki si prisvoji nek slog, ta slog v sebi doživeti, si ga notranje prisvojit in v sebi preoblikovati po lastni duševni čutnosti, ker bi sicer postal imitator, plagiator ali epigon. Vprašanja slovenske bitnosti v umetnosti ni mogoče rešiti z razglasitvijo nekega sloga za »slovenskega«, kakor se je pri nas tudi napačno poizkušalo. Ta bitnost mora izvirati iz slovenskega umetnika kot slovenske osebnosti, ne glede na slog ustvarjanja. Če je ta bitnost v njem, jo bomo opazili tudi v njegovih delih, če je nendarjen imitator tujega, ostane brez nje. Zato mora kritik znati razločevati med tistim, kar je slovenski umetnik od tujega prilagodil svoji in s tem našli bitnosti, in med onim, kar je preprosto plagiiral.

Pravilno pravi Mušič, da kritiku ni mogoče očitati nedoslednosti, če spremeni svojo sodbo. Nasprotno,

kritik mora nujno sodoživljati umetnikovo evolucijo

Če je bil umetnik lani na zreženih poteh, pa je letos pokazal, da se je svojih zablod zavedel in išče iskreno novih, pravih poti, mu mora to priznati in ga utrditi v prepričanju, da hodi prav.

Doslednost odklanjanja nekoga v pozitivni evoluciji postane sama po sebi nedoslednost in krivičnost, ali vsaj nesposobnost sodoživljanja umetniške evolucije. Prijateljstvo ali neprijateljstvo mora biti a priori izključeno. Kritiki, ki tega načela ne upoštevajo, je etično pokvarjena osebnost, a brez etičnih kvalitete ni ne kritika, ne kritik.

Noben umetnik ne ustvarja samih dognanih umetnin, in hvaliti dosledno nekoga samo zato, ker je »prizanec«, je enako pogrešno kakor trgati dosledno nekoga, ki je morda celo podpoprčen talent, pa le ustvari kdaj nadpoprčne umetnine. Tudi »prizanec« je treba povedati resnico in tudi podpoprčenemu priznati, kar je v njem pozitivnega. Prav iz tega bo našel pravilno usmeritev za bodočo prizadevanja, razvoj in rast k cilju. Mi-mo tega prepriči kritik tako objektivnostjo pismu, da bi trgoval na račun svoje »priznanosti« z manj vredno kramo, kar se pri nas ne dogaja tako pogosto. Poznamo primere prav površnih in malomarnih del mojstrov, ki jih predstavljajo javnosti (predvsem kupcem) pod zaščito svoje reputacije, ne da bi kritika to vsaj zadosno registrirala, medtem ko se kvalitetno boljša izjemna dela manj priznanih krivično potiskajo v kot ne samo pred kritično katalogizacijo umetniškega ustvarjanja, temveč tudi pred občinstvom, ki je s tem oslepelo. Ime pomeni lahko mnogo, a nikoli ne vsega. Vse pomeni samo delo.

To so v splošnem glavni vzroki, da je kritika pri nas izgubila reputacijo svojega visokega poslanstva, ali je sploh ni imela. Od tod tudi pomanjkanje njene avtoritete, kar je na kvar kritiki in umetnosti obenem.

Kritika brez avtoritete je delo brez smisla

Umetnik, ki se zaradi grehov kritike ne čuti porajenejnega njeni sodbi, vztraja na svoji zgrešeni poti, ker kritiku preprosto ne veruje. Zanaša se na to, da bo prej ali slej našel »kritika«, ki mu bo poklonil svoje priznanje in ga potrdil, kar se pri nas večinoma res zgodi. Iz tega izvira poglavito tudi zlo, da občinstvo sprejema in kupuje šund kot umetnine, ker kadar se umetnik ne čuti dolžnega upoštevati in priznavati kritiko, je tudi občinstvo ne more upoštevati in priznavati ter postane zbegano in desorientirano.

Težnja ustvarjalcih umetnikov bi morala biti doseči, da se

razširjanje šunda oblastveno prepriči

kajti če je prepovedano šušmarstvo v obrti, bi moralo biti vse prej v umetnosti. Šušmarju sicer nihče ne more prepovedati, da ne bi še dalje »delal«, toda svoje »izdelke« naj obdrži zase, ali jih kvečjemu pokloni svojim prijateljem (če so voljni sprejeti jih kot dar). Ta težnja pa bi bila koristno uresničljiva samo ob sodelovanju sposobnih, objektivnih in avtoritativnih kritikov, ker bi se sicer podajali v nevarnost, da izpodrežemo korenine tudi tistemu, kar obeta pozitivno rast in umetniško dozorete. Kajti v umetnosti ni akademski naslov tisti, ki določa kvaliteto umetnine, ampak zunanja in notranja vrednost umetnine same. Če ne bi bilo tako, bi mogli šteti med šušmarje tudi van Gogha in mnoge druge velike tvorce, ki so celo odločilno posegli v razvoj evropske in svetovne umetnosti.

— Duhovniške duhovne vaje. Prvi tečaj za avgust je že popolnoma zaseden in ni mogoče več sprejeti novih prijav. Nekaj mest je še prostih za drugi tečaj od 23. do 27. avgusta in pri nadaljnjih tečajih: 6.—10. septembra, 20.—24. septembra in 4.—8. oktobra. Prosimo čim prej prijave za te tečaje, da moremo uvrstiti, če bi bilo potrebno, še kak nov tečaj v avgustu ali septembru. Ostalo gl. Škofijski list št. 5. str. 31. — Vodstvo Doma duhovnih vaj v Ljubljani.

Ljubljana

Koledar

Sobota, 31. malega srpana: Ignacij Lojolski, spoznavalec in ustanovitelj reda; Helena Švedska, mučenica.

Nedelja, 1. velikega srpana: Vezí Petra, apostol; Makabejci, mučenci.

Obvestila

Nedeljsko zdravniško dežurno službo bo vršil od sobote ob 20 do ponedeljka ob 8 zjutraj mestni višji zdravstveni svetnik dr. Miš Franta, Ljubljana, Poljanska cesta 15, telefon 32-84.

Zamenjava osebnih izkaznic za prisilce, ki prebivajo v mestu Ljubljani na Barju zunaj vojaške kontrolne črte, bo v sredo, četrtki in petek, 4., 5. in 6. avgusta t. l. v ljudski šoli na Barju vsakokrat od 8 do 14. Prosilci naj pripravijo potrebne dokumente in po tri fotografije.

— Rekolekcija za gospe in matere bo v Lichtenurnu v torek, 3. avgusta, ob 4 popoldne in v sredo, 4. avgusta, ob 8 zjutraj z nagovorom, skupno s sv. mašo in obhajilom. — Pridite!

Profesorji, ki se trudite, da bi vlili dialektom čim več znanja, tega ne boste mogli storiti brez **„sveta“**

— Sprejem gojenk v šolo za zaščitne sestre. Šola za zaščitne sestre pri Higijenskem zavodu v Ljubljani razpisuje natečaj za sprejem gojenk v I. letnik. — Šola je triletna. V prvem letu je pripravljani tečaj, ki traja pet mesecev. Vse gojenke stanujejo v šolskem internatu. Pogoji za sprejem so: starost od dovršenega 18. do 24. leta; z uspehom dovršena nižja srednja ali meščanska šola, prednost imajo abiturientke gimnazije ali učiteljskega; popolno duševno in telesno zdravje (zdravstveno stanje ugotovi zdravniška komisija pred rešitvijo prošnje); navedena neoporečnost. — Oskrbnina znaša mesečno 190 lit. Ob vstopu v šolo morajo gojenke nabaviti predpisano delovno obleko. Pravilno opremljeni in kolkovani prošnji za sprejem je priložiti naslednje listine: 1. rojstni in krstni list, 2. domovnico, 3. zadnje šolsko in maturitetno spričevalo, 4. aravstveno spričevalo, 5. potrdilo občine, s čim se je prosilka bavila, odkar je zapustila šolo, 6. kratak popis življenja. — Rok za vlaganje prošnje poteka s 23. avgustom 1943. Prošnje je vložiti na naslov: Šola za zaščitne sestre, Ljubljana, Blewiova cesta 25/I. (vhod Knaflicjeva 5). — Higijenski zavod v Ljubljani.

Obiščite razstavo Evgena Sajovic. Salon A. Kos (v prehodu nebotičnika).

Davčna uprava za mesto v Ljubljani naproša vse davkoplačevalce, da ob priliki plačila davkov pri blagajni uprave prinesejo s seboj bodisi davčne knjžice, bodisi čekovne položnice ali opominjske karte, iz katerih je razvidna številka računa davčne glavne knjige. V svrhu hitrega poslovanja bodo imele prednost one stranke, ki bodo imele s seboj eno izmed gori označenih listin. Poslovanje s strankami, ki se ne morejo izkazati s številko svojega računa, je namreč otežkočeno, ker mora likvidator iskati številko po kartoteki, kar ovira hitro uradovanje zlasti ob velikem navalu davkoplačevalcev.

Tatovi živilskih nakaznic so se spet pojavili v Ljubljani ter so zadnje dni hodili posebno po Šiški in Zeleni jami, se izdajali za uradnike mestnega preskrbovalnega urada ter z raznimi pretvezami od strank zahtevali živilske nakaznice, naj jih vrnejo. Obenem je slepar strankam naročal, naj se zaradi vzeti živilskih kart čez nekaj dni zglase v uradu. Maksimalne stranke so predzrim go-ljujom naselile in jim karte res izročile. Mestni preskrbovalni urad spet opozarja vse prebivalstvo, da nikdar nikogar k strankam ne pošilja po živilske nakaznice, temveč stranko vedno povabi v urad. Če je kaj treba, z vsem poudarkom opominjamo vse prebivalstvo, naj ne naseda sleparjem, da ne izgubi kart, ker novih ni mogoče dobiti.

Naša kuhinja obratuje celodnevno
GOSTILNA »PRI LOVCU«
 RIMSKA CESTA št. 24 — TELEFON št. 46-95

Kolumb odkriva Ameriko

Ponedeljek, 4. marca. — Preteklo noč so zašli mornarji v takšno neurje, da so bili nekaj časa popolnoma prepričani, da je po njih. Morje je bilo razbičano, od vseh strani pa so se vrtinčili vetrovi tako, da se je zdelo, da bodo ladjo odnesli v nebo, zraven pa je bilo kakor iz skafa. Toda Bog jim je bil naklonjen in kmalu so zagledali obrise kopnega.

Ker ni hotel stopiti na zemljo, ne da bi si jo prej ogledal in ugotovil, ali ima kako pristanišče odnosno zaliv, kamor bi se mogel zateči, je Kolumb razpel nekaj jader, čeravno je to pomenilo hudo nevarnost. Ko je sinil dan, je zapazil kopno, ki je bila Rocca di Cintra, ležeča ob Lisbonski reki. Tja je sklenil zapluti, ker drugače storiti ni mogel. Ni se mogel ustaviti v Cascaesu zaradi silnega viharja. Pravi, da je tamkajšnje prebivalstvo vse jutro prebilo v molitvi za rešitev mornarjev ladje, ki je bila sreča morja. Ko so jo zagledali v reki Tajó, se je vse ljudstvo zgrnilo, da bi videlo in izrazilo svoje občudovanje tistim, ki so se na tako srečen način izvlekli iz smrti, ki je bila skoraj gotova.

Ob treh je Kolumb prispel do Rastella ob reki Tajó, kjer je od ljudi izvedel, da se nikoli niso doživeli tako stranske neurja in da se je samo ob flandrijski obali potopilo 25 ladij, ostale štiri pa so štiri mesece prebile v Lisboni, ne da biogle odpluti na morje.

Takoj je Kolumb napisal pismo za portugalskega kralja in mu naznanil svoj prihod. Navedel je, da se nahaja devet milj oddaljen od njega. Zapisal je danke, da sta mu kastilski kralj in kraljica naročila, naj se nikar ne boji zapluti v pristanišča portugalskega kralja in naj si tukaj nabavi z denarjem vse, kar potrebuje. Končno je prosil kralja, naj mu dovoli, da zavije z ladjo pred Lisbonsko mesto, da ne bi kakega malopridneža v misli, da je Kolumb pripeljal s seboj veliko zlata in je bila ladja zasidrana v neobičajnem kraju, popadla skušnjava in bi utegnil zagrešiti kaj hujšega. Cilj Kolumbovega pisma je bil v tem, da kralju pove, da je prišel ne iz Gvineje, pač pa iz Indije.

Velika vojna ladja Bartolomeja Diasa.

Torek, 5. marca. — Danes je prispel na oboroženem čolnu na Kolumbovo ladjo Bartolomej Dias (znani portugalski odkritelj Rtiča Dobre nade), poveljnik velike ladje portugalskega kralja, katera je bila zasidrana v Rastellu in je bila s topništvom in drugim orožjem najbolje oborožena ladja na svetu. Rekel je Kolumbu, naj se izkrca in poda poročilo ministrom, oblastnikom kralja in kapitanu prej navedene ladje. Kolumb je odgovoril, da je admiral kastilskega kralja in da kot tak ne more dati podatkov nikomur, niti ne more z ladje, na kateri je, še manj

pa bi ga k temu mogel kdo prisiliti z orožjem. Dias mu je odgovoril, naj potem pošlje vsaj svojega namestnika kapitana. Kolumb je odgovoril, da niti kapitan niti noben drug mož ne bo stopil z ladje, da bi se pokoril temu povelju, kajti končno je bilo pač vseeno, ako bi šel kar sam. Pristavil je, da imajo admiral kastilskega kralja navado, da rajši umrjejo, kakor pa bi v tuje roke izročali svoje ljudi.

Tedaj je Bartolomej Dias spremenil svoje besede in rekel, naj Kolumb stori kakor hoče, ko že ne odneha od svojega sklepa, prosil pa ga je, naj mu pokaže pisma kastilskega kralja, če jih ima. Kolumb mu jih je pokazal. Takoj se je Portugalec vrnil na svojo ladjo in podal poročilo o svojem razgovoru kapitanu Alvaru Damanu, ki je nato prispel na ladjo z velikim sijajem od zvoku cimbal, tromb in piščalk. Spustil se je s Kolumbom v pogovor in mu zagotavljal, da mu bo ustregel v vsem, kar želi.

Sreda, 6. marca. — Ker se je raznesel glas, da je Kolumb prispel iz Indije, se je na obrežju natrlo ogromno ljudi iz Lisbone, ki so ga hoteli videti. Ko so zagledali Indijance, so bili presenečeni. Vsi so se silno čudili in hvalili Boga rekoč, da je sam Bog dal vse to kastilskima kraljema kot plačilo za njuno zvestobo veri in zaradi njune želje, da bi vedno služila le Bogu.

Tudi naslednji dan so prihajale velikanske množice ljudi, med njimi veliko uglebnih, kakor tudi kraljevi ministri. Vsi so hvalili Boga za tolikšno dobroto in za razmah krščanstva, ki ga je dal kastilskemu kraljevskemu paru, ki vse to tudi v resnici zasluži, saj se je tako trudil in mučil v korist krščanske vere.

V petek, 8. marca, je dobil Kolumb od portugalskega kralja pismo z vabilom, naj se zgosti pri njem. Čeprav se Kolumb ni hotel oddaljiti z ladje, je povabilo vendar sprejel, da bi se izognil morebitnim nevesočnostim. Odpotoval je in prespal noč v Sacavemu. Kralj je ukazal svojim ministrom, naj sleherno stvar, katero bi Kolumb odnosno njegovi potrebovali, dobavijo zastoj. Vse naj se stori tako, kakor bi Kolumb želel.

Razgovor s portugalskim kraljem Ivanom II.

Sobota, 9. marca. — To jutro je odpotoval iz Sacavema v kraj, kjer je prebival portugalski kralj, in sicer v Rajsko dolino, devet morskih milj od Lisbone. Ker je deževalo, ni mogel priti pred nočjo.

Najprej so ga častljivo sprejeli višji častniki kraljevega dvora, nato pa ga je z vsemi častmi sprejel kralj sam. Do Kolumba se je vedel zelo obzirno, ga posadil sebi nasproti in se pristržno razgovarjal z njim. Potem mu je povedal, da je dal ukaz, naj njegovi služabniki do zadnje pike izpolnijo vse, kar bi moglo koristiti kastilskemu kralju. Kralj je kazal veliko radost nad uspehom potovanja, pristavil pa je, da se mu zdi, da pripada ta odkrita dežela po določilih špansko-portugalskega sporazuma le njemu samemu.

Tedaj je Kolumb odgovoril, da ne pozna tega sporazuma in da drugega ni vedel kakor to, da sta mu kastilska vladarja ukazala, da ne sme pluti proti Mini in proti Gvineji in da sta

ista vladarja objavila enak ukaz v vseh andaluzijskih pristanišjih že prej, preden je on odšel na pot.

Kralj je mirno odgovoril, da je prepričan, da za razjasnitev vse te zadeve ne bo treba nobenih posredovalcev. Nato je Kolumba poslal v goste k Priorju de Crato, ki je bil odlična osebnost. Ta mu je Kolumbu izkazal vse časti in gostoljubje.

Nedelja, 10. marca. — Danes po maši ga je kralj ponovno vprašal, ali kaj rabi, da bo v tem primeru takoj vse potrebno storjeno. Potem je dolgo govoril z njim o potovanju. Kralj mu je vselej velel, naj sede njemu nasproti, in je bil silno vljuden.

Ponedeljek, 11. marca. — Danes se je Kolumb od kralja poslovil. Kralj mu je naročil, naj v njegovem imenu nekatere stvari sporoči kralju in kraljici Kastilje. Portugalski kralj je bil vsekoli vljuden.

Po kosilu je Kolumb odpotoval v spremstvu dona Martina di Noronha in več dvorskih plemičev, ki so ga spremljali do vrh del poti. Potem je odšel v samostan Sv. Antona, ki stoji nad vasjo Villafraanca, kjer je bivala kraljica, kateri se je poklonil in ji poljubil roko. Tako je izpolnil željo, katero je bila izrazila, naj ne odide prej, preden se ne zgosti tudi pri njej. Sprejela ga je z vsemi častmi.

Ko je nastopila noč, se je Kolumb poslovil od kraljice in odšel spat v Alhandro.

Sreda, 12. marca. — Ko se je pripravljala na odhod iz Alhandre, da bi dospel do svoje ladje, ga je prišel obiskat kraljev oproda. Povedal je, da mu je kralj naročil, naj spremlja Kolumba v primeru, ako bi se odločil za kopensko pot do Kastilje. Spotoma naj mu oskrbi konje in vse, kar bo še potrebno. (Kolumb je ponudbo odklonil, ker se je bal zvijače.) Ko se je poslovil od kraljevega oproda, je vzel od njega mezga zase in za pilota ladje Niña, ki ga je stalno spremljal.

Ponoči je prispel na ladjo.

Povratek v Palos.

Sreda, 13. marca. — To jutro je ob severozahodnem vetru Kolumb dal dvigniti sidra in razviti jadra za pot proti Sevillei. Naslednji dan je vozil proti jugu. Kmalu je zavil proti vzhodu proti Saltesu. Ves dan je zaradi šibkega vetra vozil počasi.

Petek, 15. marca. — Večraj je po sončnem zahodu nadaljeval pot ob pičlem vetru. Okrog polnoči je zavozil mimo Saltesa, od koder je bil odpotoval 3. avgusta lanskega leta.

Tukaj Kolumb zaključuje svoj dnevnik in pravi, da je sklenil po morju priti do Barcelone, kjer sta se tedaj mudila kralj in kraljica. Imel je namen podati jima izčrpno poročilo o vsej poti, za katero mu je Bog dal pobudo in milost, da ga je izpeljal. Kolumb pravi, da mu je Bog vedno stal ob strani in da je svoj cilj dosegel, čeravno je doživel toliko nasprotovanj in ugovorov, ko je zasnoval svoj načrt in ga vladarjeva predložil v odobritev. Premnogi so takrat zamislj zavračali kot neumno in sanjarsko.

Novi imperij izpodriva starega

Amerikancev se je polotila želja, da bi v svetu dobili prvo mesto, pa čeprav na škodo britanskega imperija

Podpredsednik Združenih držav Wallace je nedavno obtožil ameriške imperialiste, ki stremijo po svetovni nadvladi, da sejejo seme bodoče tretje svetovne vojne. Govoril je iz srca številnim Angličanom, ki dvomijo v iskreno zavezanost svoja ameriškega vnuka. Wallace je povedal, da hočejo ameriški imperialisti zase vse otoke na Tihem oceanu, pa naj pripadajo komur koli; hočejo tudi monopolsko pravico na vsem svetu za izdelovanje civilnih in vojaških letal in s tem tudi vse svetovno zalogo nafte. Sam je mišljenja, da si Amerika nikoli ne bo mogla postaviti tako trdnih temeljev, da bi mogla in smela zanemarjati zavezanost drugih držav. Poimensko držav ni naševal, pač pa vsi mislijo, da je imel v mislih najprej Anglijo, ki je sicer za idejo sodelovanja, nikakor pa ne za ceno svojega imperija.

Ameriški želedec ima veliko slast

V naravi ljudi je pač tako, da sredi vojne radi razmišljajo o tem, kaj vse bodo po vojni dobili. Zato ni čudno, da se tudi ameriški dopisnik angleškega lista »News Chronicle« bavi s tiho plastjo Amerikancev, ki si povojno ravnateljstvo sil razlagajo precej v svojo korist. Računajo, da bo Amerika prikratk po vojni lahko narekovala mir in bo seveda morala zapovedati tak mir, ki se bo dal dejansko tudi izpeljati. Dopisnik se opravičuje, da za sedaj še ne more napovedati, kako bo po končani vojni Amerika izrabila svojo moč, pač pa misli, da bo imela Amerika v rokah takšne kopenske, letalske in pomorske sile, da bo imela trdno jamstvo naziranja, potem so v zagati Angličani, ki hrepene po popolnem uničenju nemške sile, jim pa po drugi strani grozi še veliko večja nevarnost, namreč nevsučno ameriško gospodarstvo.

Strah pred lastnim zaveznikom

Navedeni dopisnik poudarja, da bodo Združene države razpolagale po vojni z najmočnejšo mornarico — govore celo o 41.000 enotah z več kakor dvema in pol milijonoma mornarji — in z letalstvom, ki jim bo zajamčilo svetovno nadvlado, kakor si jo bodo pač želeli. Ameriška trgovska mornarica se zna povečati na število, ki bo dvakrat večje od angleške, in zato bo treba tudi na tem področju računati z novo silo, ki je doslej ni bilo. Vrh tega bodo Združene države po vojni lahko izdelale po 800.000 ton sintetičnega gumija in bodo neodvisne od uvoza z Daljnega vzhoda, ker si bodo zagotovile tudi bogate vrelce naravnega gumija v Južni Ameriki. Njihova jeklarska izdelava bo dosegla število 90 milijonov ton, torej številk, ob kateri bodo vsi drugi kakor pritlikavci. Podobno se bo povečala tudi pridelava aluminija, magnezija in živil. Dopisnik ponavlja, da se ta orjaški zagon začenja čutili tudi v javnem mnenju in da ne gre zanemarjati novih razvojev v ljudstvu, ki je doslej branilo le načelo »živeti in pustiti tudi drugim, da živijo«.

Nastaja vprašanje, ali bi bilo bolje, ako bi se Angličani oprli na izolacioniste, ki ne marajo slišati o nobenem povezovanju z drugimi državami, kakor tudi ne o imperializmu. Toda tudi izolacionist neče slišati nič o kakšni zvezi z Anglijo in Rusijo. Tudi bi se omajali temelji, na katere je London postavil svoja načela za obnovo sveta. Sploh pa kaže, da se Amerikanci za sedaj nečejo pečati s temi vprašanji podrobno, pač pa le na splošno, in vse skupaj prepuščajo poznejšim časom. Ne sme se reči, da za tem tiči le gola spekulacija, temveč je v tem tudi značilna poteza ameriškega značaja. Vedeti je treba, da je v Združenih državah čez dve sto organizacij, ki se bavijo s povojnimi vprašanji, in da si v takni poplavi predlogov in razprav zares ni lahko usvariti kolikor toliko jasne slike.

Imperialist zavrača vsak izolacionizem

Za zamisel »jedrovite zveze«, ki naj bi obsegala Ameriko, Anglijo, Rusijo in Kitajsko, se bavi tudi znani publicist Walter Lippmann. Objavil je posebno knjigo pod naslovom »Zunanja politika USA kot šest republik«. V njej opravičuje novo politiko s tem, da silovito napada staro, ne da bi upošteval dokumentarni material, ki je bil v Washingtonu objavljen zato, da bi opravičil nastopanje USA v letih 1931—1941. Trdi, da je dosedanje mednarodno povezovanje Amerike s tujimi silami prineslo le vrsto neuspehov. Dokler niso dogodki prisilili ljudi k pameti, ni hotel nihče priznati, da je bila USA z Anglijo temeljni kamen mednarodne politike USA. L. 1917. so Združene države stopile v vojno iz razlogov, ki jih nihče ni nikoli zadosti jasno razložil in nihče priznal, zaradi česar je ameriško ljudstvo videlo v Zvezi narodov le neke vrste človekoljubno ustanovo, namesto sredstvo za pridobivanje zaveznikov, ki bi bili pripravljene podpirati Združene države. L. 1939, dva meseca pred izbruhom nove vojne, je prišla ameriška politika do skrajnih meja poloma, zaradi česar so izolacionisti dobili namesto miru le uničujočo vojno. Sedaj se mora položaj obrniti: velesila mora imeti zaveznika med velikimi silami in zavoljo tega morajo Združene države, Anglija in Rusija skleniti zvezo, kajti utege se nekoč zgoditi, da bo eden ali drugi povezal svoje sile s katero od »pregaranih« osnih držav. Brez dvoma obstoje med Amerikanci in Angličani razni gospodarski spori, socialna nasprotja in neprijetni spomini iz preteklosti, toda tisti, ki poudarjajo te težave, so le neodgovorni posamezniki, ki velike koristi zapostavljajo malim. Ostanle še odločilno vprašanje odnošajev med Anglosasi in Rusijo. Lippmann bi rad, da bi se to vprašanje za vsako ceno rešilo, ne ve pa sam povedati nobene rešitve. Omejuje se le na upanje, da bi se ta cilj dal doseči, ako bi zahodni sosedje Rusije spreminili temeljna načela svoje politike, se odpovedali politiki sile in hoteli po skandinavskem ali švicarskem zgledu igrati le nevtralnno vlogo.

Tolažilne kapljice za britanski svet

Dopisnik »Daily Mail« piše, da se velikokrat zdi, da je v Ameriki položaj neprijeten in neugoden. Razine krize, stavke, slaba razdelitev živil in spopadi med oblastmi in vstajniki v Detroitu so sicer resnični, pa vendar niso pravi izraz Amerike. Kajti na vsak Detroit odpade po deset tisoč drugih

»SLOVENSKI DOM«

izhaja svak delavnik ob 12. Urejuje: Mirko Javornik. Izdajatelj: inž. Jože Sodja. Za Ljudsko tiskarno: Jože Kramarič, vsi v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Ljudska tiskarna, Kopitarjeva 6. Telefon 40-01 do 40-05. Mesečna naročnina 11 lir, za tujino 20 lir, — Posamezna številka 50 cent.

tovarn, kjer delajo mirno. Spori med belimi in črnimi so na dnevnem redu, ker prihaja vedno več črncev v industrijo, kjer delajo beli za visoke mezde. Razen tega prihaja do izbruhov nezadovoljstva tudi zato, ker na delavstvo vpliva voditelj, ki je »nasprotnik Angležev in star izolacionist«. Amerika boleha na bolezni, ki sprva kaže znake raka, pozneje pa se izkaže, da je vse skupaj le navaden krč v želodcu. Po drugi strani pa je tukaj kongres, ki skuša zmerom spraviti predsednika v zagato, so pa tudi republikanci, ki imajo posebne račune z bližajočimi se predsedniškimi volitvami. Tudi predsednik sam ni brez napak: V notranji politiki se ni preveč izkazal, posebno pa mu ni uspelo, da bi decentraliziral oblast. Mnogi njegovi »strokovnjaki« so se izkazali kot povprečni ljudje. »Ako pa bi stanje prišlo do kritičnega obdobja, pa bo Roosevelt pokazal svoje moči in sposobnosti in bo spet vse skupaj spravil v lep red.«

Tako nekako gledajo Angličani na dogodke v Ameriki, večkrat tudi s skrbjo v srcu.

Evropski pridelek oljčnic

Prejšnja svetovna vojna je močno pospešila sadnjo oljčnic v vseh evropskih državah, kjer so tla ugodna za takšno kulturo. Statistični podatki izpred nekaj let povedo, da je od celotne količine rastlinskega olja, kolikor ga je pridelala Evropa iz nižjih rastlin (brez dretev) odpadlo na balkanske države in na Madžarsko 48%, 21% na baltiške države in na bivšo Poljsko, 21% na Srednjo Evropo, 6% na severozahodno Evropo in 4% na jugozahodno Evropo. V teh podatkih Sovjetska Rusija ni upoštevana. Značilno je, da pridelek olja iz oliv za več kakor dvakrat presega pridelek iz oljčnic. Povprečno je v letih pred sedanjo vojno znašal pridelek olivnega olja po 720.000 ton napram 245.000 tonam rastlinskega olja. Računajo, da je zadnja leta v Evropi pridelano rastlinsko olje pokrilo le 35% vseh domačih potreb. Dve preostali tretjini je bilo treba pokriti z uvozom. Skoro v vseh evropskih državah je premalo olja in zato so povsod izdali primerne ukrepe za čim večjo sadnjo oljčnic. (CE.)

Stenografija za slepce

V stockholmskem zavodu za slepce se je nedavno zaključil prvi tečaj za stenografijo in strojepisje za vojne slepce. Trajal je pet mesecev, in sicer je bil pouk razdeljen na urjenje v osnovnih pojmih, potem pa je prišla specializacija. Najboljši stenografi-slepci so dosegli po 125 zlogov na minuto, strojepisji pa po 250 črk na minuto.

Na švedskem goje kitajsko gorčico

Na švedskem so zadnje čase naredili veliko poskusov z različnimi oljčnicami in so prišli na misel, da bi na svoja tla presadili tudi kitajsko gorčico, ki ima v sebi veliko več olja kakor vse druge vrste gorčice. Za vzorec so vzeli tisto vrsto, ki jo sade v osrednji Kitajski in v Mongoliji. Povprečno da azijska gorčica polovico olja, medtem ko se dobi iz bele evropske gorčice polovico manj.

Kupujte lepo knjigo

»Žetev«

delo znanega francoskega pisatelja Jeana Giono-ja znanilca obnove družine in francoske kmečke vasi!

Knjigo dobite po vseh knjigarnah in trafikah! — Kupujte knjige »Slovenčeve knjižnice«!

121.

122.

Tam na drugem dravskem bregu pa je stala limbuška graščakinja ter z grozo strmela v deroči vrlinec, ki je nad drvarčkovim truplom pojoč plesal smrtni ples. Ko se je otresla strahu in groze, ji je kamnito srce sicer žalovalo za izgubljeno zlato kačjo kronico, toda njene oči so v zlobi žarele zadovoljno, saj se je tako rešila tudi tretjega ženina, norega drvarčka. Zato se je kljub žalovanju za zlato kronico zadovoljna vrnila na svoj grad.

Zvečer pa zlobna graščakinja ni mogla zaspiti, ker čez črno Pohorje je bilo toliko srebrnomodne mesečine na njen grad, da jo je kot začarano mesečnico odpeljalo na grajski zidek. Tedaj pa jo je ledeno premrazilo, zakaj pod njenim oknom je vidoma rasla neznan, čudovita roža; dvigala se je s svojim vrhom, na katerem so se belile tri črtno bučke.

Pred njenim oknom je zazelenela čudovita dravska roža, pognala blede cvetice ter jih v mlečni mesečini odprla v tri bajno lepe cvetove. V teh prelestnih cvetovih so trepetale duše treh bratov, treh sinov pohorskega drovarja, ki jih je bila iz srčne zlobe hladno poslala v smrt z oblubo, da vsakemu postane žena. Beli cvetovi dravske rože so ji pa poslali svoj snatovski klic in zahtevali mrtno limbuško graščakinja kot svojo nevesto...

In tedaj je zlobna graščakinja okamenela v bel marmornat kip.

Priplaval je očelova duša in odpeljala očiscene dušice svojih treh sinov znova na nočno Pohorje; skupno so tedaj obiskale revno drvarsko kočico tam na zeleni planini, kjer so se rodile in kjer se jim je mladost vtisnila za vse čase.

Limbuškega gradu že zdavnaj ni več: le razvaline še leže kot razrušen grob na njegovem mestu. Med razvalinami pa limbuški vaščani še dandanes kažejo bel marmornat stebel limbuškega gradu, okamenelo gospodarico, ki strmi čez deročo Dravo tja na Kačji — Mariborski otok. Mimo otoka trušči in buči srebrna Drava, nad njo pa se v večnem šumenju in šelestenju razgovarjajo pojoči gozdovi zelenega Pohorja ter se pozdravljajo z onimi na strmih Kozjaku.

V večnih pohorskih gozdovih pa še vedno bledijo štiri bele postave; to so nemirne duše starega drovarja in njegovih sinov, treh bratov.

KONEC

Skrivnosti z nevidnega bojišča

Vohunski spomini iz prve svetovne vojne

27

Ko sem se po tem kratkem razgovoru malo zbral, sem stekel v svojo sobo. Preskakoval sem po tri stopnice, tako se mi je mudilo. Ko sem zaprl vrata za sabo, sem se vrغل na trdo vojaško ležišče ter nepremično obležal. Oči sem uprl v strop ter tako strmel ne vem kako dolgo.

Ce bi napisal dolgo knjigo, ne bi mogel povedati vsega tistega, kar se mi je tedaj medlo po glavi. Skromna preteklost, neznanost, pa tako obetavna bodočnost, ki se je odprla pred mano danes, zagonetke, nevarnosti in zanimivosti, ki mi jih bo prinesla vohunska služba v Evropi, tisoč drugih reči...

Potem sem brez misli stegnil roko po knjigi, ki je ležala na omariči poleg postelje in jo pogledal. Bil je zgodovinski roman »Hige-otok«, ki ga je spisal Kodu Narjuri. To je bila ena mojih najljubših knjig, ki sem jo nešteto-krat prebral. Posebno sem jo rad jemal v roke, kadar sem bil v takem stanju kakor tisto jutro.

Odprl sem knjigo na slepo srčno in bral:

»Kadar odhajaš na pot, da boš izpolnil nalogo, se ne smeš nikdar vrniti, ne da bi jo bil izpolnil.«

Ta stavek mi je dal misliti. Nikoli še nisem čutil, kolika vrednost je skrita v njem.

Zamišljeno sem vzdignil oči proti zidu, kjer je visela barvana slika našega mogočnega cesarja.

Ob pogledu na sliko me je neznanost, dejal bi, nadčloveška sila vrgla na noge. Planil sem s postelje ter se vzravnil v togem pozoru, oči pa nepremično uprl v vladarjevo podobo. V ogromni, skoraj prazni vojaški sobi ni bilo ta slo-

vesni trenutek slišati drugega kakor burno utripanje mojega srca, ki je bilo, kakor da ga divja sila boče razgnati...

Cez dva dni sem nemirno stopal po velikem nabrežju v pristanišču Nagasakiju. Mračilo se je, da sem le pred sabo le nerazočeno videl obrise veličastnega prekomornika »Takasaga«. Ta prelepa ladja je imela v nekaj minutah odpluti in odpeljati tudi mene v Hongkong, prvo postajo na poti do tistega zahodnega polotoka naše celine, ki mu zemljepisci pravijo Evropa.

Natanko tisti trenutek, ko sem mislil stopiti na mostič, ki je držal z nabrežja na parnik, se mi je približala stara beračica. Se preden je utegnila kaj reči, sem ji dal ves drobič, kar sem ga imel. Zahvalila se mi je ter mi dala kafrov list. Pri tem mi je zašepetala:

»To je list z drevesa, ki prinaša srečo.«

Pogledala me je predirno in videl sem, da ji drobne zenice gore tako svetlo, da me je kar zbudilo.

Nasmehnil sem se ter se za trenutek ustavil. Pogledal sem list, ki mi ga je dala beračica. Njegovo nežno zelenilo me je na mah spomnilo malega domačega vrta v Kobeju.

Ali ga bom še kdaj videl? In ljubo mater, ali se bova še kdaj objela z njo?

ognjevitih belcih, ovesenih s srebrm in dragulji brez oddiha dirja od enega obzorja do drugega... Rezek živžig me je potegnil iz teh poslovnih sanj. Bilo je znatno menenje za odhod. Naglo sem stopil po mostiču na parnik, v roki pa sem krčevito držal nežni kafri list, zadnji pozdrav od doma.

Ko sem bil na krovu, sem se naslonil na ograjo in se zazrl na obrežje, kjer je bilo vse črno ljudi, ki so se prišli poslavljati od odhajajočih. Množica je vpila, vihtela klobuke in mahala z robci v zadnji pozdrav. Sirena je zatulila še enkrat in »Takasaga« je odrinil od brega.

Zemlja se je oddaljevala počasi, prav počasi.

»Mrtvi vodijo žive,« sem zamrmral.

Mrtvi! Me dnjimi je moj oče, med njimi je onih sedem in petdeset, med njimi je ogromna vojska japonskih junakov v blestečih oklepih, junakov, ki neprenehoma jezdarijo po čudovitem cesarstvu neba. Po njihovi poti pojdem tudi jaz...

V Evropi, to se pravi v Angliji in v Franciji, sem ostal vse do leta 1919. To so bila tri leta najhujše vojne in zaradi tega zelo zanimiva in poučna za nalogo, zaradi katere so me bili moji predstojniki poslali sem.

Ves ta čas sem kaj dobro igral vlogo trgovskega popotnika za družbo Mitsui. Pri tem mi ni bilo nič preveč težko evropsko vojaško organizacijo preučiti kar se da natančno. Imel sem več vplivnih poročil in z njihovo pomočjo se mi

je posrečilo priti celo tja, kamor bi sicer nikoli ne bil mogel; natanko sem lahko pregledal nekaj francoskih orožarn ter delavnic za vojne ladje in obiskal francoske postojanke na nekaterih najvažnejših predelih bojišča.

Decembra 1919 sem se podal na naše poslaništvo v Parizu, da bi vzela denar, ki me je čakal ondi kakor pa navadi. Tam sem dobil nalogo, naj čim prej odpotujem domov.

In tako sem februarja leta 1920 na svoje veliko veselje spet lahko stopil na domača tla.

(Dalje.)

Samo do 5. avgusta

je še čas za prednaročilo ROMANA V SLIKAH

Quo vadis

Cena veliki knjigi (216 strani s 420 slikami, velikost četrta) »Slovenec«, »Slov. doma« ali pol strani »Domoljub« je: mehko vezana 32 lir trdo v polplatno vezana 45 lir v celu platno vezana na najboljšem papirju . 65 lir Za stare ali nove naročnike »Slovenskega doma« mehko vezana . 25 lir (»Slovenski dom« velja na mesec 11 lir.)

Pišite dopisnico na uredništvo »SLOVENSKEGA DOMA« Ljubljana, Ljudska tiskarna.